

Zdzisław Gębołyś

Droga do antologii kodeksów etyki bibliotekarskiej na świecie

---

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 1/1, 14-25

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zdzisław Gębołyś

Droga do antologii kodeksów etyki bibliotekarskiej na świecie

Geneza

Jakkolwiek by ten tytuł nie brzmiał pretensjonalnie, to najlepiej odpowiada on intencji autorskiej, tj. chęci przedstawienia moich zainteresowań etyką bibliotekarską, których ostatnim „akordem” jest przygotowanie i opublikowanie zbioru narodowych kodeksów etyki bibliotekarskiej z całego świata¹. Właściwie wcześniej poważnie się nie zastanawiałem, jaki był początek, jaki był punkt wyjścia, a przecież, mówiąc banalnie, nic się nie dzieje bez przyczyny. Spoglądając w przeszłość dostrzegłem, że moja „przygoda” z etyką bibliotekarską ma już 20 lat. Zaczęła się dokładnie w 1989 roku. W trakcie przygotowania rozprawy doktorskiej nt. rozwoju poglądów profesjologicznych niemieckich bibliotekarzy w XX wieku², zetknąłem się z licznymi wypowiedziami, zwłaszcza bibliotekarzy niemieckich, Martina Schrettingera, Friedricha Adolfa Eberta, Juliusa Petzholdta i innych, którzy w krąg cech osobowościowych bibliotekarza wliczali przymioty moralne. Najpełniej to wyraził Julius Petzholdt, umieszczając je jako część triady, określającej wymagania stawiane przyszłemu bibliotekarzowi: wiedza – umiejętności – cechy osobowościowe³. Jako pierwszy zwrócił na to uwagę profesor Zbigniew Żmigrodzki, promotor mojej pracy doktorskiej, i zaprosił mnie do napisania wspólnego artykułu nt. rozwoju zainteresowań etycznych bibliotekarzy. Nie muszę mówić, że było to dla mnie spore wyróżnienie. Pan profesor Żmigrodzki już wtedy był uznanym i niepodważalnym autorytetem w tej dziedzinie. Chętnie z zaproszenia skorzystałem. Dzięki temu powstał referat pod podobnym tytułem⁴, przedstawiony 3.XII.1990 r. podczas ogólnopolskiej

¹ Zob. *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie. Antologia narodowych kodeksów etycznych*. Pod red. Z. Gębołyśa i J. Tomaszczyka. Warszawa 2008.

² Zob. Z. Gębołyś: *Zawód bibliotekarski na ziemiach niemieckich w latach 1789–1871. Teoria i praktyka*. Katowice 2002.

³ Zob. Z. Gębołyś: *Zawód bibliotekarski w oczach niemieckich bibliotekarzy pierwszej połowy XIX wieku*. „Studia Bibliologiczne” T. 5. Katowice 1992, s. 35-43.

⁴ *Konferencja ogólnopolska nt. bibliotekarskiej etyki zawodowej*. Kraków, Miejska Biblioteka Publiczna w Krakowie, 3 XII 1990 Referat: *Etyka zawodu bibliotekarskiego – rozwój zainteresowań*

konferencji w MBP Kraków, podczas której pan profesor zaprezentował tezy projektu do pierwszego polskiego kodeksu bibliotekarskiego. Referat został następnie przerobiony na tekst i opublikowany w „Studiach Bibliologicznych”⁵. Bez tego impulsu nie byłoby z pewnością dalszych publikacji poświęconych etyce bibliotekarskiej, studiów i badań.

Prawdę powiedziawszy problematyka etyczna nie zajmowała mojej szczególnej uwagi przez następne dziesięciolecie. Niczym zahibernowana czekała na „odmrożenie”, na lepsze czasy? Kolejny, jak się okazało brzemienisty impuls przyszedł ze strony moich rosyjskich przyjaciół. Podczas konferencji naukowej ADOS⁶ w Berlinie, na którą jeździłem w l. 1996–2001, otrzymałem od profesor Jeleny Melentejewej tekst kodeksu rosyjskiego bibliotekarza. Niedługo po powrocie mój wieloletni przyjaciel, rosyjski bibliotekoznawca Piotr Sergiejewicz Sokow nadesłał mi wydaną w Petersburgu właśnie antologię kodeksów etyki bibliotekarskiej na świecie⁷. Lektura tej publikacji obudziła drzemiące we mnie zainteresowanie. Nie od razu przywiodła do pomysłu przygotowania podobnej edycji w języku polskim, ale niewątpliwie rozbudziła „uśpioną” etyczną wrażliwość. Niewątpliwie skłoniła do postawienia szczegółowych pytań i rozpoczęcia badań. W latach 2001–2004 opublikowałem kilka tekstów, w których przedstawiłem w ujęciu porównawczym kodeksy etyki bibliotekarskiej najpierw w Europie⁸, następnie na świecie⁹ - zob. Załącznik 1. W latach 2003–2009 wygłosiłem łącznie 12 referatów na ten temat, na różnych forach, na konferencjach naukowych, na seminariach bibliotekarzy bibliotek publicznych - zob. Załącznik 2.

I, chyba ten właśnie fakt sprawił, iż w 2003 roku zostałem zaproszony przez władze SBP do Zespołu ds. Opracowania kodeksu etyki bibliotekarza i pracownika informacji SBP. Nie ukrywam, że bardzo przydała mi się lektura wydanych obcych kodeksów etyki. Zdobyłem w ten sposób pojęcie o budowie, cechach kodeksu etycznego, o jego odmianach i oczekiwaniach środowiska. Dzięki temu mogłem włączyć się w prace komisji czynnie, nie tylko, przedstawiające stan kodeksów na świecie, ale prezentując wypracowane przez siebie trzy wersje kodeksów. W 2005 roku wspomniany kodeks został uchwalony, stając się oficjalnym dokumentem

---

⁵ Z. Gębołyś: *Etyka zawodu bibliotekarskiego – rozwój zainteresowań*. „Studia Bibliologiczne”, T. 7, s. 72–87.

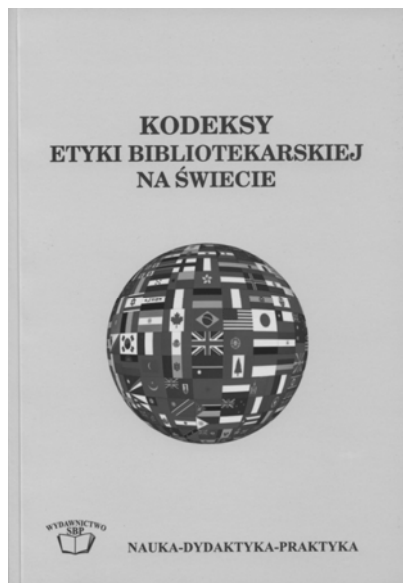
⁶ Skrót nazwy organizacji: Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Dokumentationsstellen Mittel, Ost, und Südosteuropas.

⁷ *Bibliotečnaja etika v stranach mira*. Sostaviteli: V. F. Firsov, I. A. Trušina. Sankt-Peterburg: Rossijskaja Bibliotečnaja Associjacija. Sekcija po bibliotečnoj politike i zakonodatel'stvu, 2002.

⁸ Z. Gębołyś: *Kodeksy etyki zawodowej bibliotekarzy w Europie*. W: *Bibliotekarz w świecie wartości*. Pod red. S. Kubowa. Wrocław 2003 s. 113–123.

⁹ Z. Gębołyś: *Kodeksy etyki bibliotekarzy (proponycje rozwiązań a ogólnoświatowa praktyka)*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 9, s. 4–9.

programowym SBP¹⁰, a ja... wzbogacony o to nowe doświadczenie powziąłem myśl o przygotowaniu pełnej edycji narodowych kodeksów etyki bibliotekarskiej.

Praca nad antologią – dobór materiału

Zbieranie kodeksów etyki bibliotekarskiej prowadziłem praktycznie nieprzerwanie, choć z różną intensywnością od 2003 roku. Tak naprawdę myśl opracowania antologii i wydania jej w druku powziąłem w 2003 roku. Poszukując kodeksów etyki, wkrótce zorientowałem się, że nie istnieje ani w druku, ani w Internecie kompletny zbiór kodeksów etyki bibliotekarskiej. Wiele z kodeksów było niedostępnych pod oboma „adresami”. Zważywszy na wagę tematu, na jego wielostronne implikacje, postanowiłem podjąć się dzieła wspólnie z kolegą z Instytutu, dr. Jackiem Tomaszczykiem. W ten sposób powstała swoista „mieszanka pokoleniowa”, „mieszanka” doświadczeń, wiedzy i umiejętności językowych. Dobra znajomość języka angielskiego była podstawowym atutem mojego współpracownika i, jak myślę, przesądziła o powodzeniu całego przedsięwzięcia, zważywszy między innymi na jego koszty finansowe związane z translacją anglojęzycznych tekstów. Niemniej istotne okazały się wysokie umiejętności językowe mojego redakcyjnego partnera, co zauważył i podkreślił w swojej recenzji Recenzent. Oprócz naszej dwójki, występującej w podwójnej roli, redaktorskiej i translatorskiej w przygotowaniu antologii

¹⁰ *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji*. Oprac. S. Cisek, Z. Gębołyś [i in.] „Przegląd Biblioteczny” 2005, R. 73, z. 2, s. 155-159; „Bibliotekarz” 2005, nr 6, s. 3-6.

wzięło udział grono 20 tłumaczy, którzy podjęli się przekładu kodeksów. Sformowanie zespołu translatorskiego było jednym z trudniejszych zadań organizacyjnych, choćby ze względu na przyjęcie jako zasady tłumaczenia przekładu kodeksu z języka oryginału. Od tej zasady uczyniliśmy wyjątek w odniesieniu do kilku języków oryginalnych. Tłumaczy szukaliśmy wśród różnych grup, wśród tłumaczy zawodowych, wśród bibliotekarzy i „osób postronnych” władających biegle danym językiem. Przeszkodą nie do pokonania w niektórych przypadkach okazała się odmowa tłumacza na zamieszczenie jego nazwiska w tekście. Ocena jakości tłumaczenia należy oczywiście do Czytelnika. Jak nam się wydaje, był to wybór optymalny. Już w tak zwanej praktyce okazało się, iż materia przekładu jest bardzo trudna dla tłumaczy zawodowych, raz to ze względu na styl dokumentu, zbliżony do dokumentu prawnego, dwa – z powodu bibliotekarskiej terminologii fachowej. Paradoksalnie lepiej sobie poradzili z przekładem „niezawodowcy”, co zresztą podkreślił w swojej recenzji Recenzent.

Praca nad kodeksem nie miała przystanków. Były oczywiście okresy bardziej i mniej intensywnej pracy. Praca nad kodeksem biegła w zasadzie dwutorowo: zbieranie kodeksów i przekład kodeksów. Poszukiwania kodeksów trwały praktycznie do ostatniego momentu zamknięcia cyklu wydawniczego. Już po wydrukowaniu antologii, kolega Tomaszczyk odnalazł w Internecie maltański kodeks etyczny¹¹. Nie wynikało to wcale z ograniczonego zaufania do poznanych źródeł. Zbieraniu materiału do antologii towarzyszyła nam cały czas świadomość, iż w tak zwanym międzyczasie mogło się coś pojawić, albo też mogło nam coś umknąć. Dlatego też prowadziliśmy właściwie nieustanne przeszukiwania Internetu, w szczególności stron internetowych narodowych związków bibliotekarzy i/lub pracowników informacji. Internet, co zresztą potwierdziło się, był najczęstszym miejscem eksponowania kodeksów etyki bibliotekarskiej pośród innych dokumentów programowych, np. statutu. Jedno i drugie sprawdziło się w pełni. Niezależnie od tego prowadziliśmy korespondencję z bibliotekarzami z prawie całego świata. Tu chciałbym podziękować koleżance z Chorwacji, pani Aleksandrze Horvat, która wydobyla „spod ziemi” kodeksy z byłej Jugosławii. Tą internetową drogą właśnie „wysupłaliśmy” zdawałoby się niedostępne, nieosiągalne kodeksy: peruwiański, południowoafrykański, panamski i bośniacki. Niestety mimo obietnic nie otrzymaliśmy najnowszej wersji kodeksu tajlandzkiego.

Już po oddaniu maszynopisu do wydawnictwa odnalazłem kodeks niemiecki, kolega Tomaszczyk kodeks irlandzki. „Uporczywe” powtarzanie poszukiwań doprowadziło do odnalezienia nowych wersji kodeksu brytyjskiego, australijskiego, brazylijskiego. Nasz upór wpływał z drugiej

---

¹¹ *Code of ethics for library and information Professional*. [online]. [dostęp: 2009-03-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.malia-malta.org/code-of-ethics>

naczelnej zasady redaktorskiej. Postanowiliśmy zamieścić w antologii kodeksy jak najbardziej aktualne. Jak pokazuje analiza chronologiczna kodeksy etyczne starzeją się dłużej, aniżeli typowe akty prawne¹². Ewentualnym jawią się kodeksy brazylijski¹³ i amerykański poprawiane już kilka razy. Gwoli ścisłości w pięciu krajach europejskich doszło już zresztą do nowelizacji kodeksu: Belgia (1997), Islandia (2001), Estonia (2001), Chorwacja (2002), Wielka Brytania (2005). Bibliotekarze amerykańscy nowelizowali swój kodeks już czterokrotnie (1938, 1981, 1995, 2008). Aktualizacji kodeksów dokonali również bibliotekarze azjatyccy: Malezja (1998), Hong Kong (2005) oraz w trzech krajach kontynentu południowoamerykańskiego: Brazylia (1974, 1986, 2002), Meksyk (1990). Zaktualizowali swój kodeks również bibliotekarze australijscy (2007). Niemniej jednak uznaliśmy, że antologia powinna odzwierciedlać aktualny stan wiedzy. Od tej zasady odstępiliśmy w przypadku trzech kodeksów: polskiego, amerykańskiego i kubańskiego oraz pierwszych kodeksów na poszczególnych kontynentach. Zamieszczenie projektu kodeksu etycznego, autorstwa Zbigniewa Żmigrodzkiego miało w naszym zamyśle pokazywać rodowód i drogę polskich bibliotekarzy, która doprowadziła do przygotowania i uchwalenia obecnego kodeksu. Kodeks amerykański z kolei został uhonorowany jako pierwszy dokument tego rodzaju na świecie. Kodeks kubański pochodzący z czasów „przedcastrowskich” ma być swoistym dokumentem epoki i kraju, w którym dzisiejsze standardy obiegu informacji odbiegają daleko od całego demokratycznego świata. W tym miejscu chcemy wspomnieć o jeszcze jednej zasadzie doboru materiału, łączącej się z poprzednią. W naszej antologii przyjęliśmy pierwszeństwo dla edycji dokumentów oficjalnych, uznanych przez narodowe związki bibliotekarskie za oficjalne dokumenty programowe. Wyjątek uczyniliśmy dla kodeksu słowackiego, norweskiego i botswańskiego. Chcieliśmy pokazać w ten sposób stan zaawansowania w pracach nad kodeksami etycznymi narodowych związków bibliotekarskich.

Ostatnia kwestia, którą chcielibyśmy w tym punkcie podnieść, jest zasięg oddziaływania kodeksu. Ograniczenie się do kodeksów stricte bibliotekarskich, adresowanych tylko do bibliotekarzy byłoby błędem samym w sobie. Wyliminowalibyśmy w ten sposób szereg kodeksów skierowanych do obu pokrewnych środowisk zawodowych: bibliotekarzy i pracowników informacji. W istocie rzeczy „okaleczylibyśmy” antologię, tworząc dokument anachroniczny, idący w spak stanowi wiedzy i praktyki

---

¹² Zob. *Kodeksy etyki bibliotekarskiej...*, s. 16-17.

¹³ Pierwszy kodeks etyczny bibliotekarzy brazylijskich został ustanowiony w roku 1963 (w 1961 był projekt wstępny, w 1966 wprowadzono pierwszą poprawkę/zmianę, w 1974 - druga poprawkę. W 1986 odbyło się posiedzenie Rady, wskutek którego wprowadzono trzecią zmianę. Czwartą zmianę zatwierdzono w 2001, co zostało oficjalnie opublikowane 7 stycznia 2002). [online]. [dostęp: 2009-03-14]. Dostępny w World Wide Web.: <http://www.crb1.org.br/pdf/codigodeetica.pdf>

zawodowej. Dlatego też znalazło się miejsce w antologii dla wszystkich kodeksów etyki bibliotekarskiej, które jednocześnie skierowane były dla pracowników informacji. Umieściliśmy w antologii również kodeksy węższych bibliotekarskich grup zawodowych, np. bibliotek publicznych. Równocześnie wyłączyliśmy z kręgu naszych zainteresowań kodeksy etyki bibliotecznej i informacyjnej o węższym (regionalne; biblioteczne) lub szerszym zasięgu oddziaływania (międzynarodowe) lub o szerszym, pokrewnym zakresie, np. kodeksy etyki komputerowej. Świadomie, ale z przyczyn formalnych zrezygnowaliśmy z zamieszczenia w antologii deklaracji wolności intelektualnej.

Redagowanie antologii

Kolejnym naturalnym etapem przygotowania edycji pracy zbiorowej o charakterze źródłowym jest podjęcie prac redakcyjnych, w szczególności przyjęcia odpowiedniej do materiału kompozycji całości (całej pracy), jej poszczególnych składników. Konieczne jest również dokładne przemyślenie organizacji tekstu, w tym akapitów, wytłuszczeń, interlinii itd. Zanim jednak zabraliśmy się do tego, musieliśmy wyjaśnić sprawę podstawową tak z etycznego, jak i prawnego punktu widzenia, mianowicie, czy publikowanie kodeksów w jednym zbiorze nie kłóci się w żaden sposób z krajowymi i międzynarodowymi standardami w zakresie prawa autorskiego i wolności intelektualnej. Chcieliśmy być też w zgodzie z dobrymi obyczajami wydawniczymi. Chcąc uniknąć jakichkolwiek przyszłych roszczeń czy sporów zwróciliśmy się do narodowych stowarzyszeń bibliotekarzy i/lub pracowników informacji z prośbą o wyrażenie zgody na publikację danego kodeksu w naszej antologii. Na 66 zapytań, otrzymaliśmy, pomimo kilkakrotnych powtórzeń, tylko kilkanaście odpowiedzi. Brak odpowiedzi uznaliśmy zatem jako wyraz milczącej zgody. Nie poprzestaliśmy jednak na tym. Sięgnęliśmy do polskiej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁴. Wyłącza ona spod ochrony akta normatywne oraz dokumenty urzędowe. Sięgnęliśmy również do kilku podręczników prawa. Ani jedno, ani drugie źródło nie było w stanie nam odpowiedzieć, czy kodeks etyczny można traktować jako akt normatywny i urzędowy. Pozostało nam zatem, laikom w dziedzinie prawa, zwrócić się z zapytaniem do specjalisty prawa autorskiego, którego opinia miałaby znaczenie w toku wydawania antologii. Dlatego też jeszcze na początku 2007 roku przeprowa-

---

¹⁴ Zob. *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*. Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83 [online] [dostęp: 2009-03-14]. Dostępny w World Wide Web: <http://isip.sejm.gov.pl/servlet/Search?todo=open&id=WDU19940240083> Art. 4. Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego: 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty; 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole; 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne; 4) proste informacje prasowe. Art. 3. Zbiory, antologie, wybory, bazy danych spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów.

dziłem konsultację ze specjalistami prawa autorskiego, profesorem Ryszardem Markiewiczem z UJ oraz z profesorem Wojciechem Kowalskim z UŚ. Opinię profesora Kowalskiego (listowna)¹⁵ i profesora Markiewicza, uzyskana drogą telefoniczną, były w zasadzie do siebie podobne. Sprawę tę omawiałem także w Wydawnictwie UŚ. Pan profesor Ryszard Markiewicz poradził nam z kolei, by na stronie przedtytułowej zrobić dopisek „do użytku naukowego”, co uchroni nas przed ewentualnymi roszczeniami twórców kodeksów. Rady obu panów profesorów zastosowaliśmy w pełni. Podnosimy to zagadnienie, by unaocznić problemy prawne, jakie wiążą się z wydaniem podobnej antologii. Kodeksy etyczne są to wszak dokumenty publikowane i już ten fakt powinien, moim skromnym zdaniem wystarczyć na publikację takiego drobnego tekstu. W polskiej literaturze fachowej wielokrotnie zamieszczano podobne teksty, np. w „Przełęczach Bibliotecznym”. Czy wydawca pytał każdorazowo o zgodę na ich publikację? Rozumieliśmy obawy wydawcy, dlatego chcieliśmy usunąć wszelkie wątpliwości. Nawiasem mówiąc Rosjanie w wydanej antologii bibliotekarskich kodeksów etycznych w ogóle się nie przejmują tą sprawą. Są też internetowe bazy bibliotekarskich kodeksów etycznych¹⁶.

Wyjaśniwszy kwestie prawne, zdjawszy przysłowiowy kamień z serca, mogliśmy się zabrać do redagowania w większości przetłumaczonych kodeksów. Po pierwsze, uznaliśmy, że antologia powinna mieć wszelkie przymioty publikacji naukowej. A zatem umieściliśmy, obok zasadniczego tekstu, streszczenia w języku polskim i angielskim. Zrąb główny antologii poprzedziliśmy analitycznym wstępem przedstawiającym genezę prac nad kodeksami oraz cechy szczególne zgromadzonych kodeksów (proweniencję; rok powstania; itd.). W zakończeniu umieściliśmy obszerne zestawienie bibliograficzne, zawierające wykaz kodeksów w źródłach drukowanych i elektronicznych oraz polskie i obcojęzyczne opracowania poświęcone kodeksom bibliotekarskim. Tym sposobem chcieliśmy zrekompensować czytelnikowi niepolskiemu niewątpliwą niedogodność, jaką jest dla większości nieznajomość języka polskiego i wskazać opalizację kodeksu zwłaszcza w Internecie, w języku angielskim, ewentualnie w języku oryginalnym.

---

¹⁵ Odpowiedź profesora Wojciecha Kowalskiego na zapytanie w/s konieczności uzyskania zgody twórców kodeksów na publikację testów w antologii: Szanowny Panie Doktorze, Mimo podniesionych przez Pana wątpliwości myślę jednak, że można spokojnie publikować Wasze tłumaczenia tych kodeksów. Uważam za właściwą Pańską ocenę prawną tego rodzaju materiałów. Gdybyśmy zresztą przyjęli uznanie kodeksów za utwory, to problemem byłoby nie tyle uzyskanie zgody ich autorów na publikację kodeksów co na publikację ich tłumaczeń, które byłyby wtedy opracowaniami. Wyobraża sobie Pan rozwiązanie takiego problemu? Myślę, że nie ma problemu, a z ostrożności może Pan zawsze prosić ich o zgodę, co nie jest moim zdaniem prawnie konieczne. pozdrawiam Wojciech Kowalski – zob. List profesora Wojciecha Kowalskiego do Z. Gębotysia - 30 stycznia 2007

¹⁶ IFLA/FAIFE Professional Codes of Ethics / Conduct [online]. [dostęp: 2007-02-20]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ifla.org/faife/ethics/>

Problemem o „strategicznym” zgoła znaczeniu okazała się kompozycja wewnętrzna antologii. Układ kontynentalny, choć klarowny nastreścił nam sporo wątpliwości zwłaszcza w odniesieniu do krajów leżących na pograniczu językowym, kulturowym. Ostatecznie, po konsultacjach ze specjalistami z zakresu geografii oraz przestudiowaniu słowników geograficznych, postanowiliśmy przyjąć układ kontynentalny w czystej postaci, zestawiając je w porządku alfabetycznym nazw kontynentów. Podobnie mechaniczny (alfabetyczny) porządek przyjęliśmy wewnątrz danego kontynentu, aby uniknąć jakichkolwiek wyjątków.

Wyzwaniem nie lada w omawianym kontekście okazało się ujednoczenie zasady redakcji kodeksów. Pierwotnie przyjęta zasada przedstawienia kodeksu w wersji pierwotnej była nie do utrzymania z powodu daleko idącej różnorodności pomiędzy poszczególnymi tekstami w odniesieniu do wielkości czcionki, kroju czcionki, interlinii, wytyśzczeń, funktorów itd. Ostatecznie zdecydowano się na daleko idącą uniformizację tekstów, bez szkody dla odbioru całości kodeksów. Jak nam się wydaje, zyskała na tym antologia. To samo przekonanie żywimy, gdy chodzi o opatrzenie tekstów symbolami narodowymi (flagami) oraz okładki (globus). Tu nieoceniony okazał się kolega Tomaszczyk, błyskawicznie odnajdując je w Internecie.

Podziękowania i inne uwagi

Antologia zapewne nie powstałaby, gdyby nie determinacja redaktorów, tłumaczy. Swój niewątpliwy wkład merytoryczny ma Recenzent, prof. dr hab. B. Sosińska-Kalata, która swoją krytyczną, tudzież bardzo merytoryczną recenzją w wielu kwestiach sprowadziła redaktorów i tłumaczy na ziemię, w innych wyprowadziła z błędu, w jeszcze innych nakierowała na właściwą drogę. Jesteśmy za to pani profesor ogromnie wdzięczni. Naszą wdzięczność również kierujemy do instytucji, bez których pomocy i życzliwości wydanie antologii nie byłoby możliwe. Na pierwszym miejscu pragniemy podziękować dyrektorowi IBIN UŚ, prof. dr hab. Elżbiecie Gondek za życzliwość, za wsparcie finansowe naszego projektu, za zaangażowanie w negocjacjach z Wydawnictwem Uniwersytetu Śląskiego i Wydawnictwem SBP. Jesteśmy również niezmiernie wdzięczni ówczesnym władzom Uniwersytetu Śląskiego, w osobie rektora UŚ, prof. dr hab. Wiesława Banysia oraz Wydziału Filologicznego - dziekana, prof. dr hab. Piotra Wilczka, którzy wsparli naszą antologię przekazując na jej wydanie środki z funduszu badań własnych. Pragniemy również podziękować panu dyrektorowi Wydawnictwa SBP Januszowi Nowickiemu i jego współpracownikom za poświęcenie i wsparcie w realizacji wydania antologii. Życzeniem twórców publikacji jest, by spotkała się z zainteresowaniem publiczności, by się rozprzedała, by wzbudziła ciekawość, choćby krytyczną. Mamy nadzieję, że publikacja ta, sama w sobie, niezależnie od oceny edycji, rozbudzi ciekawość środowiska fachowego, bibliotekarzy

i pracowników informacyjnych, a następnie przyczyni się do rozbudzenia dyskusji. Wierzymy, że poprzez lekturę kodeksów będzie można przyjrzeć się głębiej standardom i wartościom etycznym uznawanym w zawodzie bibliotekarza, a następnie wpłynąć pozytywnie na morale zawodowe. Naszym życzeniem jest, by nasza antologia trafiła również pod strzechy filozofów, zwłaszcza etyków.

Załącznik 1.

Zestawienie tekstów Zdzisława Gębołyśa poświęconych etyce bibliotekarskiej.

1992

1. *Etyka zawodu bibliotekarskiego – rozwój zainteresowań*. W: „Studia Bibliologiczne”. T. 7, s. 72-87.

2003

2. *Kodeksy etyki zawodowej bibliotekarzy w Europie*. „Bibliotekarz” 2003, nr 9, s. 10-16.
3. *Kodeksy etyki zawodowej bibliotekarzy w Europie*. W: *Bibliotekarz w świecie wartości*. Pod red. S. Kubowa. Wrocław 2003, s. 113-123.
4. *Bibliotečnaja etika v stranach mira*. Sostaviteli: V.F. Firsov, I.A. Trušina. Sankt-Peterburg: Rossijskaja Bibliotečnaja Associjacija. Sekcija po bibliotečnoj politike i zakonodatel'stvu, 2002. Rec.: „Bibliotekarz” 2003, nr 11, s. 28-30.

2004

5. *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji*. Projekt opracowany przez Zespół Roboczy: S. Cisek, Z. Gębołyś, H. Hollender, A. Jazdon, B. Sosińska-Kalata (przewodniczący). „Bibliotekarz” 2004, nr 9, s. 3-6.
6. *Słowo komentarza do kodeksu etyki*. „Bibliotekarz” 2004, nr 9, s. 7-8.
7. Altuhova, G., *A Professional'naâ etika bibliotekarâ*. 2-e izd. ispr. i dop. Moskva 2001. Rec. Z. Gębołyś. „Bibliotekarz” 2004, nr 3, s. 28-30.

2005

8. *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji*. Oprac. S. Cisek, Z. Gębołyś [i in.]. „Przegląd Biblioteczny” 2005, R. 73, z. 2, s. 155 - 159; „Bibliotekarz” 2005, nr 6, s. 3-6.
9. *Kodeksy etyki bibliotekarzy (propozycje rozwiązań a ogólnoswiatowa praktyka)*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 9, s. 4-9.

2006

10. *Etyka biblioteczna*. W: *Vademecum bibliotekarza*. Pod red. L. Bilińskiego. Warszawa 2006, 30 s.
11. *Kodeks etyczny bibliotekarza szkolnego - Potrzebny? Możliwy?* „Biblioteka w Szkole” 2006, R. 16, nr 4, s. 3-5.
12. *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji. Code of ethics for librarians and information Professional*. Oprac. S. Cisek, Z. Gębołyś [i in.]. Warszawa 2006.
13. *Kodeks etyki zawodowej węgierskiego bibliotekarza*. „Bibliotekarz” 2006, nr 11, s. 17-18.

2008

14. *O chem govorjat i Ne govorjat eticheskije kodesy dlja bibliotekarej?* W: *Bibliotechnoje Delo 2007: sovremennyje technologii i resursy. Materialy XII mezhdunarodnoj nauchnoj konferenciji (18-19 aprelja 2007)*. Ch. 1. Red. A.M. Mazurickij. Moskva 2007 (druk 2008), s. 27-30.
15. *Sovremennyje problemy biblioteczno i informacionnoj etiki*. Moskva 2006. Rec. Z. Gębołyś. „Przegląd Biblioteczny” 2008, z. 2, s. 321-323.

Załącznik 2.

Zestawienie referatów Zdzisława Gębołyśa poświęconych etyce bibliotekarskiej.

1990

1. Konferencja ogólnopolska nt. bibliotekarskiej etyki zawodowej. Kraków, Miejska Biblioteka Publiczna w Krakowie, 3.XII.1990. Referat: *Etyka zawodu bibliotekarskiego – rozwój zainteresowań*.

2003

2. Ogólnopolska konferencja naukowa nt. *Bibliotekarz w świecie wartości*. Wrocław, 15–16.V.2003. Dolnośląska Wyższa Szkoła Edukacji. Referat: *Kodeksy etyki zawodowej bibliotekarzy w Europie*.

2004

3. Zebranie Studenckiego Koła SBP przy Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 28 III 2004. Referat: *Bibliotekarz między wartościami. Kodeksy etyki zawodu bibliotekarza na świecie*.

2005

4. Zespół Roboczy do opracowania kodeksu etyki bibliotekarza i pracownika informacji przy ZG SBP. Warszawa XI.2003–II.2005.
5. Miejska Biblioteka Publiczna w Świętochłowicach, 12.V.2005. Referat *Kodeks etyki zawodowej polskich bibliotekarzy*. Zasięg lokalny.
6. Konferencja *Biblioteki publiczne w otoczeniu prawnym* Opole, Miejska Biblioteka Publiczna, 26-28 kwietnia 2005. Referat: *Kodeks etyczny bibliotekarza (polskiego) na tle kodeksów światowych*. Zasięg ogólnopolski.
7. Zjazd członków SBP województwa podkarpackiego Iwonicz-Zdrój, 19–20.XI.2005. Referat: *Z kodeksem etyki bibliotecznej na ty*. Zasięg lokalny.

2006

8. II Forum Bibliotekarzy województwa śląskiego, Bielsko-Biała 23 III 2006. Referaty: *Kodeks etyki bibliotekarza szkolnego – potrzebny możliwy?*
9. Uniwersytet III wieku Uniwersytetu Śląskiego, 12.XII.2006. Referat: *Z etyką biblioteczną na co dzień*. Zasięg lokalny

2007

10. Biblioteka Publiczna w Imielinie, 29.III.2007. Referat: *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji SBP*.
11. III Forum Bibliotekarzy Samorządowych Powiatu Będzińskiego, 18.X.2007. Odczyt: *Osobowość i etyka zawodowa bibliotekarza we współczesnym świecie*.
12. Spotkanie dyrektorów i kierowników samorządowych bibliotek publicznych województwa kujawsko-pomorskiego. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr Witolda Bełzy w Bydgoszczy, 6.XII.2007 Wykład: *Etyka zawodu bibliotekarza*.

2009

13. Jakość usług bibliotecznych i informacyjnych, Biblioteka Śląska, 26-27 II 2009 Referat: *Etyczne rozterki, etyczne dylematy, etyczne zasady polskich bibliotekarzy (w świetle ankiety)*.

Załącznik 3.

Wykaz tłumaczy, którzy wzięli udział w przekładzie kodeksów.

Bilińska Ewa: kodeks norweski
Bober Iwona: kodeks szwedzki(1)
Bogutyn Dorota: kodeks brazylijski; kodeks portugalski
Gębołyś Zdzisław: kodeks białoruski; kodeks czeski; kodeks niemiecki;
kodeks rosyjski; kodeks szwajcarski
Hadryan Milena: kodeks szwedzki (2)
Kaźmierczak Anna: kodeks mołdawski
Kęsik-Szłęczak Dorota: kodeks argentyński; kodeks chilijski; kodeks
kostarykański; kodeks kubański; kodeks meksykański; kodeks
nikaraguański; kodeks panamski; kodeks peruwiański; kodeks
portorykański; kodeks salwadorski; kodeks urugwajski; kodeks
wenezuelski
Kosman Janina: kodeks łotewski
Kunińska Ewa: kodeks belgijski(1); kodeks belgijski (2)
Łętocha Aleksandra: kodeks francuski
Łuszczynska Katarzyna: kodeks włoski
Maczkowska Maria Małgorzata: kodeks bośniacki
Michow Elżbieta: kodeks bułgarski; kodeks chorwacki; kodeks
macedoński; kodeks serbski; kodeks słoweński
Otsason Reet: kodeks estoński
Studzińska Danuta: kodeks islandzki
Tomaszczyk Jacek: kodeks botswański; kodeks południowoafrykański;
kodeks tanzański; kodeks jamajski; kodeks kanadyjski; kodeks
USA(1); kodeks USA (2); kodeks australijski; kodeks nowozelandzki;
kodeks armeński; kodeks filipiński; kodeks chiński (Hong Kong);
kodeks indonezyjski; kodeks izraelski; kodeks japoński; kodeks
południowokoreański; kodeks malezyjski; kodeks singapurski;
kodeks srilankijski; kodeks tajlandzki; kodeks holenderski; kodeks
irlandzki; kodeks brytyjski
Trancygier Tomasz: kodeks słowacki
Warżagolis Elżbieta: kodeks litewski (1); kodeks ukraiński
Warżagolis Zbigniew: kodeks litewski (2)
Weltrowska Danuta: kodeks węgierski

Dr Zdzisław Gębołyś jest pracownikiem Zakładu Bibliotekoznawstwa i Marketingu Książki w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.